Энсиэли

2011 сыл
Ыам ыйын
7 күнэ
Субуота №54-55
(1048999)

1935 сыл алтыннаа 5 күнүгэр төрүттэммитэ • Нам улууһун хаһыата • 1996, 2005, 2009 сылларга «Сыл бастыҥ хаһыата»

Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат!

Былырыын сыл бүтүүтэ республика ыччат политикатыгар министерствотын, Москваҕа Саха сирин бастайаннай представительствотын өйөбүллэринэн «Ай-тал» диэн ыччат общественнай хамсаһынын 14 киһилээх делегацията «Саха саллааатын булуохха» диэн бырайыак чэрчитинэн Белоруссияҕа Лиозненскэй оройуон Великое Село диэн дэриэбинэтигэр сылдьыбыттара.

Онно 1943 с. сэрии хонуутугар элбэх киһи хаана тохтубута, 187 сэбиэскэй офицердар ааттара мемориальнай дуоскаҕа кыһыл көмүс буукубанан суруллубуттар. Манна биһиги биир дойдулаахпыт, оччолорго 24 саастаах младшай лейтенант Василий Николаевич Петров аата үйэтитиллибит эбит. Делегация састаабыгар кини сиэн балта, МГИМО 2-с курсун студентката Надя Новоприезжая сылдьыбыта. Кини ахтыытын истиэҕин:

«Бу сиргэ көмүллэ сытар Василий Петров мин эһэм Афанасий Николаевич Петров бииргэ төрөөбүт убайа буолар, 1919 с. Маймаҕаҕа төрөөбүтэ. 1938 с. Хатырык оскуолатын 7-с кылааһын бүтэрэн баран автодорожнай техникумҥа үөрэнэ киирбитэ. 1940 с. Забайкальеҕа Кыһыл Армия кэккэтигэр сулууспалыы ыҥырыллыбыта. 1942 с. киэҥ билиилээх, туйгун сулууспалаах саллааты Москваҕа командирдар оскуолаларыгар үөрэтэ ыыппыттара.

1942 с. атырдьах ыйыгар Василий Николаевич гвардия младшай лейтенана званиелаах взвод командирынан ананан Арҕаанҥы фронҥа сэриилэспитэ. Сэрии хонуутуттан кини дьонугар элбэх суругу ыыппыта биллэр, бастаан сахалыы латыын алфавитынан суруйбутун дьоно туппатахтар, маны байыаннай цензура тохтоппутун сэрэйбитэ. Ол кэннэ 32 суругу нууччалыы тылынан ыыппыта билигин барылара М.К. Аммосов аатынан музейга харайылла сыталлар.

Бу суруктар барылара дириҥ патриотическай ис хоһоонноох, ол курдук: «Фашистары кытта хааным тохторун, олохпун да кэрэйбэккэ охсуһуом», — диэбит. Аймахтарын, төрөппүттэрин, кыра быраатын Афоняны мэлдьи сураһара, биир суругар төрөппүттэригэр 2450 солк. харчы ыыппытын суруйбут.

2000 с. Баһылай Николаевич быраата, мин эһэм А.Н. Петров Нам улууһун ветераннарын сэбиэтин, Хатырык дьонун-сэргэтин тэрийиилэринэн Белоруссияҕа убайын көмүс уҥуоҕар тиийэн сүгүрүйэн кэлбитэ. Онно Сахабыт сирин туһунан, биир дойдулаахпыт, уһулуччулаах политическай деятель М.К. Аммосов туһунан кинигэлэри илдьэн музейга туттарбыта. Мин ол сыл оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан «Инникигэ хардыы» бырайыак чэрчитинэн албан ааттаах абаҕам туһунан үлэ суруйбутум уонна хайаан даҕаны Белоруссияҕа бииргэ көмүллэ сытар буойуннар мемориалларыгар сылдьыам диэн ыра санааламмытым, ону толорорго дьулуспутум. Ол баҕам туолбутугар ыччат политикатыгар министерство, бастайаннай представительство үлэһиттэригэр бары аймахтарым ааттарыттан дириҥ махталбын тиэрдэбин.

Белоруссияҕа Лиозненскэй исполком председателэ А. Столяров, музей сэбиэдиссэйэ В. Дервоед, байыаннай комиссар подполковник Д. Столяров о.д.а. Саха сириттэн 14 киһилээх бөдөҥ делегацияны көрсөн олус сөхпүттэр уонна: «Олох долгуйуман, бу мемориал былырыын реконструкцияламмыта, инникитин да мэлдьи көрө-истэ сылдьыахпыт», — диэн эрэннэрбиттэр».

Бу курдук биһиги биир дойдулаахпыт, сэрии тыйыс сылларыгар 24 саастаах саха уола Василий Николаевич Петров хорсун быһыыта, геройдуу олоҕо Сахабыт сирин, бүтүн Россия историятыгар кыһыл көмүс буукубаларынан үйэтитиллэн ветеран-буойуннар кэриэстэригэр харыстабыллаах сыһыаҥҥа үөрэтэр, бука барыбытыгар киэн туттарга үтүө холобур буолар.

Бэлэмнээтэ Альбина КУЛИЧКИНА,
Хатырык

От всей души поздравляю Вас со знаменательным, самым дорогим для нашего народа праздником — Днем Победы!

Этот праздник является священным для каждого из нас, в этот день мы отдаем дань уважения подвигу и мужеству воинов, отстоявших в великих битвах свободу нашей Родины.

Все дальше и дальше уходит от нас Великая Отечественная война, но в каждой семье живет память о ней. В канун Дня Победы увидит свет новое издание книги участника Великой Отечественной войны И.М. Павлова «Якутяне на Ржевско-Вяземском плацдарме», в которой увековечен подвиг сыновей нашего народа, Намской земли. Я уверен, что наша задача — сохранить память о великой войне для будущих поколений, только так мы можем привить нашим детям главные человеческие ценности: любовь к Родине, верность своим корням и уважение к истории своего народа.

Традиции дружбы и побратимства, возникшие в грозные военные годы, получают сегодня свое развитие, укрепляются связи Намского улуса и Ржевского района Тверской области. Принято решение назвать одну из улиц города Намской, и это очень знаменательно — ведь только согласие и взаимопонимание может противостоять ужасам войны.

Уважаемые ветераны! Дорогие земляки! Желаю Вам в этот светлый праздник мира, добра и благополучия, крепкого здоровья и большого человеческого счастья. Пусть Вас окружают тепло и забота родных и близких, пусть каждый Ваш день будет по-весеннему радостным. С Днем Победы!

Ньургун ТИМОФЕЕВ,
народный депутат Республики Саха (Якутия)

Быйыл Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаламмыта 70 сылын туолар. Бу аан дойдуну аймаабыт Улуу сэрии биһигини кыра норуоту эмиэ тумнубатаҕа. Дьоммут саамай эдэрдэрэ-чэгиэннэрэ дойду көмүскэлигэр туруммуттара. 4 сыллаах кырыктаах кыргыһыылар биһиги норуоппут кыайыытынан түмүктэммиттэрэ. Ол эрэн Кыайыы чэпчэкитик ситиһиллибэтэҕэ. Тыһыынчанан саха уолаттара кыргыһыы толоонугар хаалбыттара. Тыылга онтон итэҕэһэ суох элбэх киһи тоҥон-хатан, ыалдьан, аччыктаан өлбүттэрэ.

Ыам ыйын 9 күнэ биһиэхэ биир саамай ытыктанар, харах уулаах үөрүү бырааһынныыга. Бу күнү биһиги тыылга эрэйи көрбүт, Кыайыыны уһансыбыт, сэрии толоонугар охтубут дьоммут кэриэһигэр умнар бырааппыт суох. Улуу Кыайыы күнүнэн күндү сэрии уонна тыыл бэтэрээннэрэ! Эһигини кытта өрүү эйэ, дьол, үөрүү аргыстастын!

Николай РУМЯНЦЕВ,
Саха республикатын народнай депутата

Эһигини Улуу Кыайыы 66 сылынан итиитик-исти ник эҕэрдэлиибин! Сэрии дуораана сыл аайы төһө да ыраатан истэр биһиги норуоппут советскай саллаат хорсун быһыытын, Кыайыыны аҕалбыт үтүөтүн хаһан да умнубат. Бүтүн Россия үрдүнэн Кыайыы күнүн бырааһынныыга ханнык да бэлиэ түгэннээҕэр өрө көтөҕүллүүлээхтик, үөрэн-көтөн туран бэлиэтэнэр.

Улуу Кыайыыны көрсө биир улахан ситиһиибитинэн Нам улуһуттан Ржев анныгар охтубут буойуннар кэриэстэригэр Ржев куоракка Намскай уулусса арыллыбыта буолар. Бу биһиги сэрии толоонугар охтубут биир дойдулаахтарбытыгар сүгүрүйүүбүт туоһута, кинилэр ааттарын үйэтитиигэ кылааппыт буолар.

Күндү ветераннар, баҕарабын эһиэхэ доруобуйаны, дьиэ кэргэҥҥитигэр, оҕолоргутугар туруктаах буолууну, күн анныгар эйэлээх халлааны! Улуу Кыайыы күнүнэн, ытыктабыллаах ветераннар!

А. ИЛЬИН, «Нам улууһа» МТ баһылыга
Н. БАИШЕВ, ветераннар сэбиэттэрин председателэ

«Э сиэли» хаһыакка сибээс отделениеларынан, общественнай сурутааччыларынан 2011 сыл иккис а арыгар сурутуу ыытыллар.

2011 сыл иккис аҥарыгар сурутуу
6 ыйга — 330 солк.,
3 ыйга — 165 солк.,
1 ыйга — 55 солк.
Хаһыат индексэтэ — 54889,
нэдиэлэҕэ иккитэ тахсар.

СИБЭККИ УОННА СУРУК

Ыарҕалаах эбэ — өрүү наҕыл, мэлдьи чуумпу алаас. Былыр эбэ илин баһыгар элбэх оҕолоох, сүөһүнэн баай Матырыастар диэн ыаллар олорбуттар. Дэлэҕэ кыһыҥҥы күн тахсыыта маҥнайгы сүөһүнү уулата таһаардахтарына, күн киириитэ бүтэһик сүөһү хотонун булара үһү диэн кэпсиэхтэрэ дуо.

Ахтан аһардахха, Баһылай Иибэссэн Матырыастар эттэрин, арыыларын атыылаан, онтон бырыһыан аахсан атыыһыттаан, кэлин икки болдьоххо улууска кулубалаабыт. Кырдьаҕастара өлбүтүн кэннэ бырааттыылар уопсай сүбэнэн сүөһүнү-аһы көрөн-истэн олорбуттар. Ити бириэмэҕэ сэллик ыарыыта туран утуу-субуу өлөн-сүтэн испиттэр.

Бырааттара Ый Өлөксөй ыксаан ойуунунан кыырдаран, ыарыы төрдүн хабахха хаайтаран, түктүйэлэтэн ампаар өһүөтүгэр баайтарбыт. Ыҥкыбыдылар күрүөйэхтэри көрдүүбүт диэн ааттаан ампаар аанын хайа тэбэн киирэн түктүйэни быһа тардан ылан таһырдьа элиппиттэрэ сирдьигинии-сирдьигинии үүнүүлээх оту үрдүнэн ойуоккалыы турбутун дьиибэргээн көрөн турбуттара үһү. Кэлин ол киһи оһолго түбэспит.

Ый Өлөксөй убайдарын, бырааттарын, балтын ыарыыттан күрэтэн, атын сирдэринэн тарҕаһан олороллоругар сүбэлээн, сүөһү-ас өлүүлээн, дайды сиригэр ыыталаабыт. Ый Өлөксөй нуучча миэрэтин да ылымматах, сэбиэскэй да былааһы үөрэ-көтө көрсүбэтэх. Кини саха үгэһин тутуһан, сэрии бүтүөр диэри, эбэтиттэн чугас, Налыр диэн алааска олорбута. Эмээхсинэ эрдэ өлөн аҕыс оҕотунаан бэрт кыһалҕалаахтык олорон ааспыта.

«Налырга көһөллөр үһү» диэни истэн ийэбинээн бара сылдьыыбыппыт. Онно көрдөхпүнэ, эдэр кыыс, талах олоппоско олорон арыы саһыл баттаҕын тараана, сап-саһархайынан көрөн олорор эбит. Ити, Ый Өлөксөй кыыһа, Маайа этэ. Ийэм төннөн иһэн: «Арыы саһыл, хопхойуу, уп-уһун суһуохтаах саһыл кэрэ кыыс этэ, ол бэйэтэ ити», — диэн ытамныйыах курдук буолла. Маайа ыарыһах эбит. «Кэлиэхпэр диэри улаатаар, кустуу барыахпыт», — диэн аҕабынан аймахпыт Макаар иккис хомуурга баран иһэн, таарыйан ааспытын, эппитин өйдөөн хаалбыппын.

Сэрии бүппүтүн кэннэ Оппуонньалыын Ыйдар өтөхтөрүгэр таарыйан, аана алдьаммыт ампаарга киирэн, ону-маны көрө сылдьан киһим истиэнэ быыһыттан кумааҕы булан таһырдьа таҕыста. Сурук эбит. Сурук үөһэ өттүгэр «Маайа», аллара өттүгэр «Макаар» диэн икки тыл эрэ чуолкай көстөрө, уоннааҕылара суураллан хаалбыттар.

«Оо, Макаар Маайаҕа суруйбут» диэн буолла. Макаар сургун Маайаҕа хаһан, хайдах тиксэрбитэ биллибэт, Маайа сургун тоҕо истиэнэ быыһыгар кыбыппыта таабырын буолла. Арай ампаар таһыгар эҥин араас сибэккилэр биир сиртэн өрө сүүмэхтэһэн үүнэн тураллара. Арай оҥорон көрөн сэрэйдэххэ, Макаар сургун Маайаҕа туттаран кини арылхай хараҳтарыттан эппиэт ааҕа турбута дуу, бу сиргэ? Маайа таптал тыла этиллибит суруга буоларын сүрэҕэ сэрэйэн ол истиҥ сылаас тыыныгар куустаран турбута дуу, бу сиргэ? Төрүт Айыылара Ийэ куттарын айылҕаны кытта сибээстээн хараҳтаах көрдүн, сүрэхтээх сэрэйдин диэн айыы сиригэр үүнэн турбут сибэккилэр буоллахтара дуу?

Оо, Дьылҕа Хаан ардыгар тыйыс да буолар эбит, биирдэрин күүттэрбэтэх, биирдэрин кэтэһиннэрбэтэх.

Макаар сылтан ордоот сэрии толоонугар охтубут, Маайа ону соһуччу истэн сүрэҕэ бэргээн уһаабатах. Онтон ыксаан буолуо ким эмит булан, биһиги туспутунан санаан аахыахтын диэн, сотору көстөр гына быһааран, сургун истиэнэ быыһыгар кыбыппыт диэн таайыахха сөп. Ол түгэннэртэн алта уонтан тахса сыл ааста. Маайа кэриэһэ туолан, кинилэр күлүм гынаат умуллубут тапталлара элэс гынан ааспыт кылгас олохторун туһунан бу лоскуй сурулуннаҕа. Тыыннаахтар умнубат ытык иэспит. Дом.

Т. КӨЛӨҺ ҮӨП,
Бөтүҥ

ТЫЫЛГА — КЫАЙЫЫ ТУҺУГАР

Мин эбэм Павлова Софья Григорьевна — тыыл ветерана, Модут нэһилиэгин бочуоттаах гражданина. Кини 1919 сыллаахха бэс ыйын 15 күнүгэр Горнай оройуонугар Бэрдьигэстээххэ дьаданы баахынай дьиэ кэргэнигэр төрөөбүт. Аҕата Павлов Григорий Андреевич былыр баайдарга хамначчыттаан, сир солоон, мас мастаан, окко киириэххэ диэри саһаан бэлэмнээн үлэлиир эбит. 1923 сыл сааһыгар аҕалара оҕолорун кытта Хатырыкка бырааттын аахха көһөн кэлбиттэр. Онно колхоз ситэ тэриллэ илик буолан, баай соҕус өттө табаарыстыбаҕа киирбэккэ олороллор үһү, олорго сайын от оттоон, кыһын мас мастаан, мас тиэйэн, от тиэйэн кинилэри ииппит.

Эбэм аан маҥнай оскуолаҕа 1933 с. уон түөрдүгэр киирбит. Ол саҕана Хатырык оскуолата саҥа үлэҕэ киирбит, дыбарыаска киирбит курдук сананаллара үһү. Эбэм көрөр-харайар, үөрэттэрэр чугас киһитэ, аҕата эмискэ өлөн 1935 с. олунньутугар эрэ диэри үөрэммит, үһүс кылааһы ситэ бүтэрбэтэх. Инньэ гынан, эбэбин Маймаҕаҕа аҕатын бырааттын кыыһа Настаа иитэ ылбыт. Сааскыттан ыла суол солоохунугар үлэҕэ ылбыттар.

Сир солоохуна сүрдээх элбэх үлэлээҕэ. Улахан суон чөҥөчөктөрү «Фордзон» тракторынан таттаран, кырдьаҕастар сүбэлэринэн, уоттаан көмөлөһүннэрэллэрэ. Ол кэннэ сир бараналааһыныгар, бурдук ыһыытыгар оҕус сиэтэн, бурдук ыраастааһыныгар, сайынын от үлэтигэр үлэлээбит. Күһүн колхозка оҕуһунан бороскуларга, төрөөбүт ынахтарга уу баһар эбит уонна ханна туох үлэ көстөр да солбукка үлэлээбит.

Ол сылдьан 1935 с. сэтинньи 6 күнүгэр «Фордзон» тракториһыгар, эһэбэр Обутов Игнатий Лазаревичка кэргэн тахсыбыт. Эдэрдэрин учуоттаан, иккиэннэрин бииргэ

Хаартыскаҕа: 2010с. Улуу Кыайыы 65 сылын бэлиэтээһин түгэҥ.
И. Иванов түһэриитэ

УЛУУ КЫАЙЫЫ 66 СЫЛЫН БЭЛИЭТЭЭҺИН ПРОГРАММАТА

ЫАМ ЫЙЫН 9 КҮНЭ

11.00-11.45 — Кыайыы парада: Нам с. тэрилтэлэрин байыаннай хаамыылара, нэһилиэктэр колонналарын театрализованнай хаамыылара — М.К. Аммосов, Ленин болуоссаттара, И. Винокуров уул. Кыайыы скверэ.

11.45-12.30 — «Сэриигэ өлбүт буойуннарга» мемориальнай комплекска, умуллубат уокка гирляндалары, сибэккилэри ууруу.

Кыайыы күнүгэр аналлаах миитин. Улуус баһылыга А.И. Ильин, сэрии ветераннара, официальнай дьон эҕэрдэ тыл этиилэрэ — Кыайыы скверэ.

12.30-13.00 — Ржев анныгар өлбүт буойуннарга аналлаах сквергэ сибэккилэри ууруу — Ржевскэй уул., Ржев анныгар өлбүт буойуннарга аналлаах сквер.

13.00-14.00 — Сэрии уонна тыыл ветераннарыгар бырааһынньыктааҕы эбиэт — «Сандалы» остолобуой.

13.00-14.00 — Концертнай программа кыттыылаахтарыгар солдатскай куукуна эбиэтэ, нэһилиэнньэҕэ хорчуопка — М.К. Аммосов аат. болуоссат.

14.00-20.00 — И.Е. Винокуров 115, П.П. Ядрихинскай-Бэдьээлэ 110 сылларыгар аналлаах норуот айымныытын фестивалын кыайыылаахтарын уонна лауреаттарын концера — М.К. Аммосов аат. болуоссат.

14.00 — И.Е. Винокуров 115, П.П. Ядрихинскай-Бэдьээлэ 110 сылларыгар аналлаах норуот айымныытын фестивалын лауреаттарын театрализованнай туруоруута — А. Шестаков аат. культура киинэ.

14.00 — «Сир үрдүгэр эйэлээх олох» быыстапка арыллыыта — П.И. Сивцев аат. историко-этнографическай музей.

13.00-14.00 — И.С. Гаврильев кэриэһигэр кросска уонна эстафетаҕа оскуола оҕолорун спортивнай күрэхтэһиилэрэ — М.К. Аммосов аат. болуоссат.

14.00 — Художественнай киинэлэри көрдөрүү — «Сардаҥа» кинотеатр.

22.30 — Бырааһынньыктааҕы биэчэр — М.К. Аммосов аат. болуоссат.

23.00 — Кыайыы салюта — М.К. Аммосов аат. болуоссат.

үлэлэппиттэр. Инньэ гынан, эбэм эр киһини кытта тэбис-тэҥҥэ прицепщигинэн сылдьыспыт. Күһүн сир паардааһыҥҥа, сайын от охсуутугар косилкаҕа олороро. Кыһынын субай сүөһү көрөрө. 1940 с. колхозка учетчицалаабыт. Үүт таһыыта, сүүрдүүтэ, арыы таптайыыта барыта кини илиитинэн аахара. 1940 с. муус устар 8 күнүгэр кыыстара, эдьиий Лида, күн сирин көрбүт.

1941 с. Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаламмыт. Күһүн оҕотун кыбына сылдьан бурдук баайыытыгар үлэлээбит үһү. 1942 с. сэрии кэмигэр аһылык суох. Лимиттэрэ 1 ыйга 3 киилэ бурдук эбит. Күһүн байыаннай нолуок, заем бөҕөтүн түһэрбиттэр, пеня аҕыллан кыайан төлөспөккө биир ынахтарын тутан ылбыттар. Эҥээбин ол саҕана военкомакка хаста да ыҥыра сылдьыбыттар, итиэннэ бронянан хаалларбыттар.

1942 сыл бүтүүтүгэр, 1943 сыл саҕаланыытыгар оборона фондугар заем, облигация диэни хомуйбуттар. Онно эбэм аах икки тыһыынчаттан тахсаны туттарбыттар уонна тааҥка абыраҕар диэн чаанньыктарын ыыппыттар. Саллааттарга диэн түүннэри үтүлүк, куобах куллуку тигэн ыыталлара. Өссө байыаннай үөрэххэ үөрэппиттэр, маҥан таҥаһынан комбинезон тиктэрэн, түүнүн хайыһарынан сүүрдэллэр эбит. Эбэбин 1943 с. уопсай мунньаҕынан ферма сэбиэдиссэйинэн анаабыттар.

1944 с. кулун тутарга чурапчылар көһөн киирэн, үлэһит илии элбээбит. Эбэм үлэтин үөрэхтээх Филиппов Миитэрэй туппут. 1945 с. ыһыахха эбэбин «Сталин» мэтээлинэн наҕараадалаабыттар. 1948 с. диэри учетчицалаабыт. 1948-1952 сс. улаханнык ыалдьан олорбут. Бу кэннэ биир сыл ларекка атыыһытынан үтүө суобастаахтык үлэлээбит. Онтон 1966 с. диэри оҕо саадыгар таҥас сууйааччынан уонна солбугунан үлэлээбит.

Ол курдук эбэм ханнык да үлэттэн чаҕыйбакка бары үлэҕэ аҥар кырыыытыттан ылсан үлэлээн-хамсаан оҕолорун иитэн-аһатан олорбут. Эҥэм ааттаах тракторист буолан, дьиэҕэ олорбокко күнүстэри-түүннэри үлэлиирэ.Билигин эбэм 20-чэ сиэннээх, 18 хос сиэннээх.

Настя ОСИПОВА,
Модут орто оскуолатын үөрэнээччитэ

Улуу Кыайыы 66 сылынан мин бэйэм дьиэ кэргэним баай олоҕуттан билиһиннэрэргэ соруннум.

Ийэм Анна Васильевна Катакинова Мэҥэ-Хаҥаластан төрүттээх. Аҕатынан эбэтэ Парасковья Кузьминична сахалартан маҥнайгы Советскай Союз Геройа Федор Кузьмич Попов бииргэ төрөөбүт эдьиийэ буолар. Эбэм Бороскуойа Баатараҕа элбэх оҕолоох Кузьма Самсонович, Прасковья Константиновна Поповтар

ҮТҮӨ ХОЛОБУР ТҮМҮГЭ

дьиэ кэргэннэригэр төрөөбүт.

Эдэр сааһыгар Табаҕа киһитигэр кэргэн тахсан дьонуттан эрдэ тэйбит. Оҕолоругар, сиэннэригэр баттатан төрөөбүт дойдутугар аҕыйахта сылдьар эбит. 1942 с. бэс ыйыгар Федор Армияҕа ыҥырыллыбытын истэн үлэтиттэн көҥүллэтэн Табаҕаттан кэлбит. Элбэх киһи, аймаҕан бөҕөтө эбит. Эбэм эмиэ уйадыйан ытаабытын быраата: «Хайаан да эргиллиэм буоллаҕа дии», — диэн уоскуппут. Эбэм кэпсиириэн Федор бэйэтэ эмиэ имэ тэтэрэн, ытыырын кыатана туттубут эбит, ону эбэм бүтэһик көрсүһүүбүт буолбут

эбит диэн хараастара үһү.

Бороскуойа бииргэ төрөөбүттэрэ оҕолонон, сиэннэнэн элбэх ыччаттардаах дьоннор. Мин хос эбэм чачархай баттахтаах, кыра уҥуохтаах, хаһан да иллэҥсийбэт, наһаа көрсүө, сэмэй майгылааҕа. Икки уол оҕоломмут. Онтон 14 сиэннээх, хос сиэннэри ааҕан да сиппэккин.

Федор Кузьмич аймахтарын түмэр үтүө-мааны киһинэн кини улахан убайын Бүөтүр кыыһа Марфа Петровна буолар. Кини өр сылларга Төҥүлү орто оскуолатыгар саха тылын учууталынан үлэлээбитэ. Кини Федор аймахтарын, бииргэ улааппыт, үлэлээбит дьонун хас да сыллаах ахтыыларын хомуйан, хас биирдии ыал хаартыскаларын тиһэн «Сүөдэрбит — бар дьонун сүрэҕэр» диэн кинигэ таһаартарбыта. Ол кинигэттэн мин олус элбэҕи билбитим.

Биэс сыл буола-буола Федор Кузьмич төрөөбүт күнүгэр Баатараҕа (Сыымахха) аймахтар түмсэн ыһыах ыһабыт, көрсүһэбит, сиэннэр билсиһэбит.

Ийэм ийэтинэн эбэтэ Анна Григорьевна Бүлүүттэн төрүттээх. Ыраас, баанынайданы дьүһүннээх, элбэх кэпсээннээх киһи этэ. Кини 91 сааһыгар сылдьан аҕыйах сыллааҕыта суох буолбута. 5 оҕо амарах ийэтэ, элбэх сиэн, хос сиэн тапталлаах эбэтэ этэ.

Эбэм барахсан олоро түстэ да кэпсээбитинэн-ипсээбитинэн барара. Аҕам Алексей Андреевич ийэтинэн эбэтэ омугунан татарка Елизарова Хамида Хачеевна диэн этэ. Кини 1914 с. төрөөбүт. Нам Бөтүҥүгэр олоро сылдьыыбыттар, онтон эҥэм Никита Иванович кэргэн ылан Модукка көһөн кэлбиттэр.

Хос эҥэм Никита Иванович 1904 с. төрөөбүт. Сэриигэ 1942 с. ыҥырыллыбыт. Красноярскай куоракка коннай дивизияҕа сулууспалыы сылдьан атаҕын тоһутан дойдутугар төннөн кэлбит. Партия райкома эҥэм уһанар дьоҕурдааҕын билэн фроҥҥа ыыппатах, бронь биэрбит. Украинаттан эвакуацияҕа дьоннор кэлэллэр диэн 4 дьиэни тутарга сорудах биэрбиттэр. Мастарын оҕуһунан, атынан таһан 1 саас иһигэр тутан бүтэрбиттэр. Ол дьиэҕэ билигин да ыаллар олороллор. 1949 с. Модукка билигин да үлэлии турар начальнай оскуоланы тутууга прорабтаабыт. Ол кэннэ 2 этээстээх оскуоланы эмиэ тутуспут. Үйэтин тухары тимиринэн, маһынан уһанара.

Ийэм эбэлэриттэн өссө элбэҕи ыйыппатаҕын, ахтыыларын сурумматаҕын кэмсинэр. Билигин кинилэр олорон ааспыт олохторун кэпсиир, сэҥэргиир киһинэн миэхэ эбэм Любовь Никитична буолар.

Күндү дьоммут олорон ааспыт олохторо биһиэхэ, оҕолоругар, сиэннэригэр үтүө холобур буолар.

Айта КАТАКИНОВА,
Модут агротехнологическай хайысхалаах орто оскуолатын 9-с кылааһын үөрэнээччитэ

Айылҕа — алаһа дьиэбит

СААСКЫ БУЛТ САҔАЛАННА

Быйылгы булт сезонугар уопсайа 19 булчут дуогабардаһан бултаата. 50 киис, 81 тииҥ туттарылынна. 2010 с. тохсунньутугар туттарыллыбыт киис сыаната 3060 солк. турда. Бу күннэргэ андаатар тириитин тутуу түмүктэннэ. Ааспыт сыл муус наһаа халыҥаан андаатар эстэн хаалла диэн булчуттар этэллэр. Онон 300-кэ андаатар тириитэ тутуллан ветеринарнай аналиһа ыытылынна. «Түмэн» диэн булт-заготовитель тэрилтэтин кытта дуогабардаахпыт, онно туттарыахпыт.

Ааспыт улуус депутаттарын сессиятыгар түүлээххэ субсидия сыаната бигэргэтилиннэ. Ол курдук киис 410 солк., андаатар 30 солк., тииҥ 34 солк., бөрө 3000 солк. сыаналаннылар. Туттарыллыбыт түүлээх документуоннарынан сыанатыгар эбиллэн биэрэр. Кулун тутар саҥатыгар ЗМУ (зимний машрутный учет) оҥоһуллан бүттэ. «Госохотохрана» ГУ отчуоттанна, ол эбэтэр кыыл, күндү түүлээх, мас көтөрүн ахсааныгар учуот ыытылынна. «Якутрыбвод» тэрилтэттэн өрүскэ балыктыыр лицензияларын түҥэтэбит. Ол курдук, сыыс балык, тууччах, бил путевкалара 10 хонукка 300 солк. быһыллыбыт. Биир киһиэхэ 1 путевка 30 м үһүннаах илимҥэ бэриллэр.

Саҥа булт бырааабылата таҕыста, элбэх уларыйыылар киирдилэр. 2011 с. от ыйыттан күүһүгэр киирэрэ сабаҕаланар. Саҥа государственнай форматтаах охотбилиэттэри б.дь. от ыйыттан булт хаһаайыстыбатын департамена түҥэтиэҕэ. Быйыл сааскы бултааһын урукку бырааабыланан барыаҕа. Куска көҥүл ыларга госпошлина уопсай туһаныы угодиеларыгар 400 солк. «Эҥсиэлибулт» ХЭТ МП территориятыгар путевка 250 солк. хаалар. Охотобщество билиэтин усунуоһа төлөнөр. «Россельхознадзортан» ылыллыбыт билиэттээх дьон болдьоҕо бүппүт буоллаҕына, булт хаһаайыстыбатын департаменыгар үһаттараҕыт.

П.П. ИВАНОВ,
«Эҥсиэлибулт» директора

КУСКА БУЛТ КӨҤҮЛЛЭННЭ

Муус устар 27 күнүгэр «2011 с. сааскы кэмҥэ СР территориятыгар бултааһыҥҥа күөмчүлээһини киллэрии туһунан» диэн СР Президенин Е.А. Борисов Ыйааҕа тахсыбыта. Бу Ыйаахха этиллэринэн Нам улууһугар куска уонна хааска булт ыам ыйын 7-18 күннэригэр, 18 чыыһыланы киллэрэн туран, көҥүллэнэр. Онтон андыга булт бэс ыйын 1-4 күнүн киллэрэн туран көҥүллэнэр. Булт болдьоҕун тутуһуу хонтуруола СР правительствотын председателин солбуйааччытыгар А.И. Степановка сүктэрилиннэ.

В. РЫКУНОВА

Эрэйдээх этигэс

ҮС КҮН БЫЛЫРҐЫЛЫЫ...

Муус устар 20-22 күннэригэр уот линията оҥоһулларынан уот араарыллар диэн биллэрбиттэрэ. Кырдьык, 20 чыыһылаҕа күнүс уот барбыта, сэрэтиллибит буолан онуоха кыһамматахпыт. Киэһэ ыалларга уот кэлбит, арай биһиги уопсайбытыгар суох. «Бай, бу тоҕо суоҕуй?» - диэн тута подстанцияҕа эрийэн ыйыталаспыппыт. Икки күнү быһа «онно эрийиҥ, кинилэртэн ыйытыҥ» эрэ диилэр. Инньэ гынан село дьаһалтатыгар, коммунальщиктарга о.д.а. эрийэн кэпсэтэ сылдьыбыппытыгар «биһиги уот линиятын оҥорбоппут» диэн эппиэти ыллыбыт.

Ол икки ардыгар уота суох үһүс күммүт үүннэ. Биһиги уопсайга гаас суох, онон чэй өрүнээри, ас буһараары чаанныык, миискэ тута-тута ыалларга сүүрдүбүт, сорохторбут аймахтарыгар бардылар. Тоҥ астарбыт ньылбы ирдилэр. Ыксал тирээн, прокуратураҕа эрийэн, прокурор солбуйааччытын нөҥүө туруорсан, уоппут холбонно, дьэ, «һуу» диэтибит.

Урукку кэмҥэ ууҥ, маһыҥ суох буоллаҕына, кими мөҕүөххүнүй? Билигин уоппут, итиибит бэйэбититтэн тутулуга суох буолан, итинник түгэннэргэ кыыһырарыҥ, мөҕүттэриҥ уон оччо буоллаҕа. Инникитин маннык былыргылыы «тымтык уотунан» сырдатыммат туһугар дьаһал наада.

З.И. ЕГОРОВА, Нам с. Чернышевскай уул. 34 №-дээх дьиэ олохтоохо

Ой дуораана

ЭЛБЭТЭР СОРУДАХ, АЧЧАТАР ДЬАҺАЛ

В.Н. Романов «Эҥсиэли» хаһыат 45-46 №-ригэр бэчээттэммит «От үчүгэй, ас дэлэй»... ночоот эмиэ элбэх» диэн матырыйаалга саамай сөпкө туруулаһар, туруорсар. Саха омук кэскилэ кэтэх сүөһүнү элбэтиигэ, иитиигэ сытар. Тэрилтэлэр (ХЭТ-р) туттарар үүттэрэ элбэх дуу, биирдии чааһынай ыаллар, бааһынайдар үүттэрэ элбэх дуу? Бүгүҥнү бааһынайдары барыларын «суон орто» (крепкий середняк) оҥорор соругу туруорунуохха. Кыанар ыал барыта биэс, уон ыанар ынахтаах буоларын ситиһиэххэ.

Олорор сирбинэн сыаналаатахха, кэлин хотонноох ыал аҕыйаата. Ынах сүөһүнү иитии ыарахан, эрэйдээх. Сүөһү иитээччилэр туох өйөбүллээхтэрий? Туттарар үүттэрэ сыана үс гыммыт иккитинэн төлөнөр буолла. Туох хабалатай! Хайа бааһынай, хайа ыал ыанар ынаҕын элбэтэ сатыай? Эрэйэ тиллибэт.

Сүөһүлээх ыал оҕолоро борбуйдарын көтөҕөт, ийэлэригэр, аҕаларыгар көмөлөһөн үлэһит дьон буола улааталлар. Үүттээх ыаҕайа, илии хотуура, кыраабыла тутуурдаах буолаллар. Дьиэҕэ үлэтэ суох ыал оҕолоро пиибэ бытыылката тутуурдаах күннэри-түүннэри күүлэй тэбэр буоллулар.

Сорудаҕы кытары дьаһалы дьүөрэлиэххэ. Тутуллар үүт сыанатын тэҥниэххэ.

И. МОСКВИТИН, Нам улууһун бочуоттаах киһитэ

Сынньалаҥка

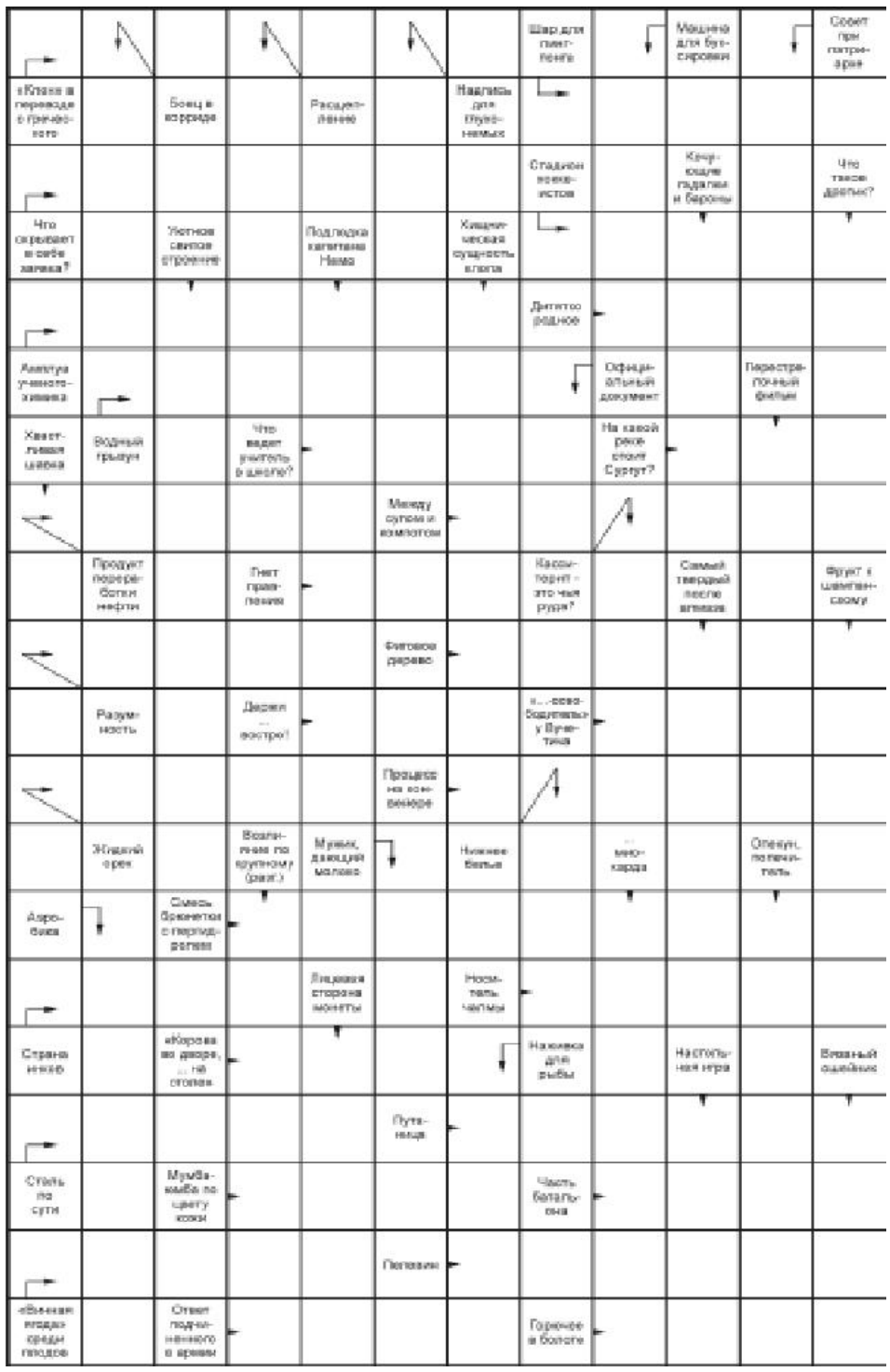

Встретив гестаповцев, Штирлиц выхватил шашку и закричал: “Порублю!” Гестаповцы скинулись по рублю и убежали.

Штирлиц дрался с огоньком.

Огонек дрался как мог.

А Мог был профессионалом.

Идет заседание в ставке Гитлера.

Вдруг в кабинет входит Штирлиц, взламывает сейф, забирает все документы и уходит.

Несколько минут все сидят в оцепенении.

- Кто это был? - наконец спрашивает Гитлер.

- Русский разведчик Исаев, - отвечает Мюллер.

- Почему вы его до сих пор не арестовали?

- Сколько раз пробовали, все равно он выкручивается.

Штирлиц шел по дремучему лесу и вдруг увидел, что из дупла на него смотрят глаза.

- Дятел, - подумал Штирлиц.

- Сам ты дятел, - подумал Мюллер.

Гиммлер вызывает своего сотрудника.

- Назовите двузначное число.

- 45.

- А почему не 54?

- Потому что 45!

Гиммлер пишет характеристику "характер нордический" и вызывает следующего.

- Назовите двузначное число.

- 28.

- А почему не 82?

- Можно, конечно, и 82, но лучше 28.

Гиммлер пишет характеристику "характер близок к нордическому" и вызывает следующего.

- Назовите двузначное число.

- 33.

- А почему не... А, это

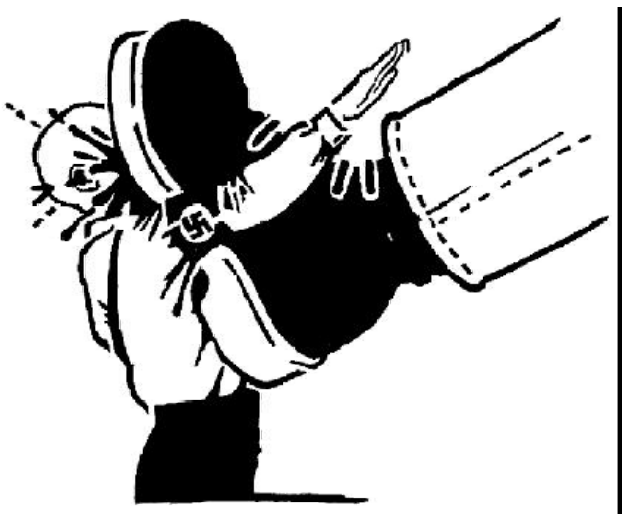

Вы, Штирлиц.

Штирлиц идет по коридору, навстречу ему Борман, широко расставив руки.

"Надо прорваться", - подумал Штирлиц и, сбив с ног Бормана, скрылся.

"Черт! - подумал Борман. - Пятое стекло до кабинета донести не дают!".

Шелленберг вызывает Штирлица и спрашивает:

- Штирлиц, как вы думаете, до майских праздников война протянется?

- До майских праздников протянется, даже до Дня Победы.

Ответы на сканворд №51-52

■	Д	■	О	■	■	В	Ы	П	У	С	К	■	З	■
Ц	И	К	Л	Я	■	И	■	Р	■	У	■	К	А	Т
■	С	■	Е	Х	И	Д	Н	О	С	Т	Ь	■	Ц	■
С	К	Е	Й	Т	■	Е	■	С	■	К	■	Л	Е	С
■	У	■	Н	А	Л	О	Г	О	В	И	К	■	П	О
Я	С	Л	И	■	И	■	Е	■	О	■	Е	■	■	К
■	С	■	К	О	Р	О	Н	О	В	А	Н	И	Е	■
С	И	Л	О	С	■	Т	А	П	К	И	■	В	■	■
■	Я	■	В	И	С	Т	■	Ы	■	С	Н	А	Р	Я
Д	■	П	■	П	Р	О	С	Т	А	Т	А	■	Е	В
Р	В	А	Ч	■	У	■	О	■	■	■	Р	Ы	С	Ь
Е	■	С	■	О	Б	О	Д	■	П	И	К	■	Т	■
Б	А	Т	А	Т	■	П	О	Н	И	■	О	С	О	К
Е	■	Ы	■	К	И	Е	В	■	Н	О	М	Е	Р	■
З	О	Р	Р	О	■	Р	А	Л	О	■	А	Н	А	П
Г	■	Ь	■	С	В	А	Я	■	К	О	Н	А	Н	■

Н	■	У	■	Л	■	Ч	■	■	■	■	■	■	■	■
Т	А	С	Т	Р	О	Ф	А	■	■	■	■	■	■	■
Б	■	Р	■	Т	■	Щ	■	■	■	■	■	■	■	■
О	П	О	Л	О	С	А	■	■	■	■	■	■	■	■
А	■	И	■	Т	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Р	А	Т	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
А	Р	М	И	Я	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
О	■	И	■	М	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
С	■	С	Т	Я	Г	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Н	А	Л	■	В	■	Л	■	■	■	■	■	■	■	■
О	П	Е	К	А	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Р	А	Ж	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
И	Н	Д	Ю	К	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
О	К	А	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Понедельник, 9 мая
05.00, 06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 15.00, 15.50, 17.00, 18.00 Новости
05.10, 08.10 Праздничный канал «День Победы»
05.35, 06.10, 07.10 Х/ф «Великий полководец Георгий Жуков»
09.50, 15.10, 17.10, 18.10, 19.00 Т/с «Диверсант. Конец войны»
16.00 Москва. Красная площадь. Парад, посвященный Дню Победы
18.55 Светлой памяти павших в борьбе против фашизма. Минута молчания
19.50 Х/ф «Брестская крепость»
22.00 Время
22.30 Х/ф «В бой идут одни «старики»
00.00 Х/ф «Берег»
02.10 Х/ф «Жди меня, Анна»
03.30 Х/ф «Вам - задание»

Вторник, 10 мая
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
09.05 Контрольная закупка
09.40 Жить здорово!
10.50 Жкх
11.45 Женский журнал
12.20 Модный приговор
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20, 04.30 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Федеральный судья
18.15 Т/с «След»
18.55 Давай поженимся!
19.55 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 Т/с «Выхожу тебя искать»
22.25 Д/ф «Владислав Листьев. Мы помним»
23.00 Х/ф «Военный ныряльщик»
00.50 Х/ф «Положись на друзей»
02.30 Х/ф «Доктор Джекилл и мистер Хайд»

Среда, 11 мая
05.00 Конкурс «Евровидение-2011». Первый полуфинал. Прямая трансляция
07.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
09.05 Контрольная закупка
09.40 Жить здорово!
10.50 Жкх
11.45 Женский журнал
12.20 Модный приговор
13.20, 04.10 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Федеральный судья
18.15 Т/с «След»
18.55 Давай поженимся!
19.55 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 Т/с «Выхожу тебя искать»
22.30 Х/ф «Шесть дней, семь ночей»
00.20 Х/ф «Приют»
02.20 Х/ф «Симулянт»

Четверг, 12 мая
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
09.05 Контрольная закупка
09.40 Жить здорово!
10.50 Жкх
11.45 Женский журнал
12.20 Модный приговор
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Федеральный судья
18.15 Т/с «След»
18.55 Давай поженимся!
19.55 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 Т/с «Выхожу тебя искать»
22.30 Прожекторперисхилтон
23.00 Х/ф «Другая сестра»
01.00 Х/ф «Бейсбольная лихорадка»
02.50 Х/ф «Путь Карлито: Восхождение к власти»

Пятница, 13 мая
05.00 Конкурс «Евровидение-2011». Второй полуфинал. Прямая трансляция
07.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
09.05 Контрольная закупка
09.40 Жить здорово!
10.50 Жкх
11.45 Женский журнал
12.20 Модный приговор
13.20 Детективы
14.00 Другие новости
14.20 Понять. Простить
15.20 Хочу знать
15.50 Т/с «Обручальное кольцо»
16.50 Жди меня
18.20 Поле чудес
19.10 Давай поженимся!
20.00 Пусть говорят
21.00 Время
21.30 Клуб Веселых и Находчивых. Высшая лига
23.30 Х/ф «Золотое сечение»
02.30 Х/ф «В ночи»
04.40 Т/с «Вспомни, что будет»

Суббота, 14 мая
05.40, 06.10 Х/ф «Внук космонавта»
06.00, 10.00, 12.00 Новости
07.20 Играй, гармонь любимая!
08.10 Мультфильм
09.00 Умницы и умники
09.40 Слово пастыря
10.15 Смак
10.50 Вкус жизни
12.15 Среда обитания
13.10 Х/ф «Трудно быть мачо»
15.10 Т/с «Общая терапия»
17.20 Кто хочет стать миллионером?
18.20 Х/ф «Пираты Карибского моря: Проклятие «Черной жемчужины»
21.00 Время
21.15 Yesterday live
22.25 Прожекторперисхилтон
23.00 Х/ф «В постели с врагом»
00.40 Х/ф «Из Африки»
03.40 Х/ф «Больше меня»
05.00 Конкурс «Евровидение-2011». Финал. Прямая трансляция

Воскресенье, 15 мая
06.00 Конкурс «Евровидение-2011». Финал. Прямая трансляция
08.20 Мультфильм
09.10 Здоровье
10.00, 12.00 Новости
10.15 Непутевые заметки
10.30 Пока все дома
11.20 Фазенда
12.15 Д/ф «Мистическая сила Мастера»
13.20 Х/ф «Собачье сердце»
15.50 Д/ф «Александр Жулин. Стойкий оловянный солдатик»
17.00 Х/ф «Квартирантка»
18.50 Жестокие игры
21.00 Время
22.00 Мульт личности
22.30 Х/ф «Элегия»
00.30 Х/ф «Жестянщики»
02.20 Т/с «Вспомни, что будет»
04.05 Хочу знать
04.30 Хоккей. Чемпионат мира. Финал. Прямой эфир из Словакии

---

9 мая, понедельник

17:00 «Рассказ о знамени Победы»
17:15 «Улуу Кыайыы оҕолор хараҕарынан...»
17:45 «Уоттаах холоругу уйбуттар...»
18:30 «Сэрии биһиги дьылҕабытыгар»
19:15 «Эх, путь, дорожка фронтовая»
19:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа. Спецвыпуск
20:05 «Снайпер Саха» художественный фильм
21:40 «И память сердца говорит...»
22:10 «Живые голоса войны»: Ыстыах Победы

10 мая, вторник

7:00 «Новый день» прямой эфир
17:30 «Геван»: Человек из легенды
18:00 «Саха Сирэ» информационнай биэрии
18:15 «Көмүөл күүһүнэн...» («Нам» ТВ)
18:45 «Күнчээн»
19:00 «Якутия» информационная программа
19:15 «Бизнес-формула»
19:30 «Точка кипения»
19:45 «Кыайыы ырыанньыга»
20:00 «Выбор недели»
20:15 «Федерация»
20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
21:05 «Дарю вам, жизнь...» документальный фильм
22:15 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

11 мая, среда

7:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
7:10 «Новый день» прямой эфир
17:30 «Полярная звезда»
18:00 «Саха Сирэ» информационнай биэрии
18:15 «Уо, Комсомол, Эн буоллуҥ, миэхэ туойар муоранан...» («Бороҕон» ТВ)
18:45 «Күнчээн»
19:00 «Якутия» информационная программа
19:15 «Социум» прямой эфир
20:00 «Тыа сирэ»
20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
21:05 «Байанай»
21:35 «Кинозавод»
22:05 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

12 мая, четверг

7:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
7:10 «Новый день» прямой эфир
17:30 «Хотугу сулус»: Саллаат суруга
18:00 «Саха Сирэ» информационнай биэрии
18:15 «В фокусе» (ТВ «Алдан»)
18:45 «Күнчээн»
19:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
19:15 «Диалог с властью» прямой эфир
20:00 «Филиал НВК в Хабаровске»
20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
21:05 «Үрдэл» аһаҕас эфир
21:50 «Выбор недели»
22:05 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

13 мая, пятница

7:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
7:10 «Новый день» прямой эфир
17:30 «Геван»
18:00 «Саха Сирэ» информационнай биэрии
18:15 «Аҕа күрэҕэ» («Бэрдьигэс» ТВ)
18:45 «Күнчээн»
19:00 «Якутия» информационная программа
19:15 «Парламентский вестник»
19:45 «Тосхол» телемост
20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
21:05 «Школа абитуриента» прямой эфир
21:35 «Государственная поддержка малого бизнеса»
21:55 «Недвижимость в Якутии»
22:10 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

14 мая, суббота

17:00 «Тарбаахаптыын астыахха»
17:30 «Истиҥ илдьит»
18:15 «Моя школа»: ЕГЭ
18:45 «Ничто на земле не проходит бесследно...»
18:55 «Кино без барьеров»: Күнү кытта сырсаары...
19:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн» информационнай биэрии
20:05 «Аал-луук мас»: Сээркэн Сэһэн
20:50 «Якутянин года-2011»
21:20 «Якутский балет на IV Всероссийском фестивале балета «Стерх»
21:50 «Отчий дом»
22:25 Фестиваль «Золотые купола». Вечер старинного романса

15 мая, воскресенье

17:00 «Полярная звезда»
17:45 «Пропеллер»
18:00 «Истиҥ илдьит»
18:30 «Үбүлүөйгүнэн, тапталлаах хаһыаппыт!» «Кэскил» 75 сылыгар
19:00 «Кино без барьеров»: «Кроша» (об Анастасии Диодоровой)
19:30 «Якутия. День за днем» информационная программа
20:05 «Саха ыала»
20:35 «Тэтим»
21:05 «Алтан аарык тойуга» I ч.
21:50 «Праздник в нашем доме»
22:20 «В вихре танца...» Зоя и Афанасий Соловьевы

Понедельник, 9 мая
06.10 Х/ф «Крепкий орешек»
07.25 Х/ф «Они сражались за Родину»
10.00 Концерт Дмитрия Хворостовского «Военные песни»
10.55 Х/ф «Смертельная схватка»
14.00, 20.00 Вести
14.15 Парад звезд. Праздничный выпуск
15.40, 17.00, 19.00 Х/ф «Жажда»
16.00 Москва. Красная площадь. Военный парад, посвященный 66 годовщине Победы в Великой отечественной войне 1941-1945гг
18.55 Светлой памяти павших в борьбе против фашизма. Минута молчания
20.30 Х/ф «Тихая застава»
22.00 Х/ф «Вдовий пароход»
23.35 Д/ф «Агент А/201. Наш человек в гестапо»
01.05 Х/ф «Жду и надеюсь»

Вторник, 10 мая
05.00 Утро России
09.05 С новым домом!
10.00 О самом главном
11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
11.50 Д/ф «Спасти себя. Лариса Мондрус»
12.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
14.50 Дежурная часть
15.05 «Ефросинья. Продолжение»
16.50 Т/с «Все к лучшему»
17.55 «Институт благородных девиц»
18.55 Прямой эфир
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Крутые берега»
23.50 Вести+
00.10 Д/ф «Битва за цвет. Кино»
01.00 Профилактика

Среда, 11 мая
05.00 Утро России
09.05 С новым домом!
10.00 О самом главном
11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
11.50 Д/ф «Между драмой и комедией. Ян Арлазоров»
12.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
14.50 Дежурная часть
15.05 «Ефросинья. Продолжение»
16.50 Т/с «Все к лучшему»
17.55 «Институт благородных девиц»
18.55 Прямой эфир
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Крутые берега»
23.50 Вести+
00.10 Д/ф «Красная Мессалина. Декрет о сексе»
01.00 Профилактика

Четверг, 12 мая
05.00 Утро России
09.05 С новым домом!
10.00 О самом главном
11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
11.50 Д/ф «Гениальный отшельник. Вечная музыка Шварца»
12.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
14.50 Дежурная часть
15.05 «Ефросинья. Продолжение»
16.50 Т/с «Все к лучшему»
17.55 «Институт благородных девиц»
18.55 Прямой эфир
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Крутые берега»
22.50 Поединок
23.50 Вести+
00.10 Д/ф «Осторожно, фальшаки!»
01.00 Профилактика

Пятница, 13 мая
05.00 Утро России
09.05 Мусульмане
09.15 С новым домом!
10.10 О самом главном
11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
11.50 Мой серебряный шар
12.50 Т/с «Кулагин и партнеры»
14.50 Дежурная часть
15.05 «Ефросинья. Продолжение»
16.50 Т/с «Все к лучшему»
17.55 «Институт благородных девиц»
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Фактор А
22.30 Х/ф «Кандагар»
00.35 Х/ф «Ловец снов»

Суббота, 14 мая
04.45 Х/ф «Холодное лето пятьдесят третьего...»
06.45 Вся Россия
06.55 Сельское утро
07.25 Диалоги о животных
08.00, 11.00, 14.00, 22.45 Вести
08.10, 11.10, 14.20 Вести-Москва
08.20 Военная программа
08.50 Субботник
09.30 Городок
10.05 Комната смеха
11.20 Дежурная часть
11.50 Честный детектив
12.20, 14.30 Т/с «Вера, Надежда, Любовь»
16.40 Субботний вечер
18.55 Десять миллионов с Максимом Галкиным
20.00 Вести в субботу
20.40 «Петр Первый. Завещание»
00.35 Девчата
01.10 Х/ф «Полтергейст»

Воскресенье, 15 мая
05.10 «Вылет задерживается»
06.40 Сам себе режиссер
07.30 Смехопанорама
08.00 Утренняя почта
08.40 Сто к одному
09.25 Города и Веси
10.20 Неделя в городе
11.00, 14.00 Вести
11.10 С новым домом!
11.25, 14.30 Т/с «Вера, Надежда, Любовь»
14.20 Вести-Москва
15.40 Смеяться разрешается
17.45 Х/ф «Если бы я тебя любил...»
20.00 Вести недели
21.05 «Петр Первый. Завещание»
23.10 Специальный корреспондент
00.10 Х/ф «Забирая жизни»

Понедельник, 9 мая

11.00, 19.20 Все включено
12.00 Денис Лебедев. Перед боем
12.30, 15.10, 18.00, 23.50, 02.50, 06.35 Вести-Спорт
12.45, 17.40, 02.35, 09.00 Вести.ru
13.00, 15.30, 22.35, 06.45 Хоккей. Чемпионат мира. Трансляция из Словакии
15.25 Вести-Спорт. Местное время
18.15, 09.55 Top Gear. «Взгляд изнутри»
20.10, 03.05 Хоккей. Чемпионат мира. Прямая трансляция из Словакии
00.10 Хоккей. Чемпионат мира. 1 период. Прямая трансляция из Словакии
00.55 Светлой памяти павших в борьбе против фашизма. Минута молчания
01.00 Хоккей. Чемпионат мира. 2 и 3 периоды. Прямая трансляция из Словакии
09.15 Страна.ru

Вторник, 10 мая

11.00 Все включено
12.00 Технологии спорта
12.30, 15.15, 18.00, 23.35, 06.40 Вести-Спорт
12.45, 17.40, 03.25, 07.45 Вести.ru
13.00, 15.30 Хоккей. Чемпионат мира. Трансляция из Словакии
18.15 Рыбалка с Радзишевским
18.35 Современное пятиборье. Кубок мира. Трансляция из Венгрии
19.35 Х/ф «Бой насмерть»
21.35 Х/ф «Убежище»
23.50 Футбол России
00.55 Волейбол. Чемпионат России. Женщины. Финал. Прямая трансляция
02.45 Профессиональный бокс. Денис Бахтов (Россия) против Вячеслава Глазкова (Украина)
03.40, 10.05 Неделя спорта
04.40 Футбол. Чемпионат Англии. «Манчестер Сити» - «Тоттенхэм». Прямая трансляция
06.50 Моя планета
08.00 Футбол. Премьер-лига. «Динамо» (Москва) - ЦСКА

Среда, 11 мая

11.00, 20.05 Все включено
12.00 Основной состав
12.30, 15.15, 18.00, 23.55, 03.50, 06.35 Вести-Спорт
12.45, 17.40, 03.35, 07.55 Вести.ru
13.00, 15.30 Хоккей. Чемпионат мира. Трансляция из Словакии
18.15, 06.45, 08.10 Моя планета
19.15 Неделя спорта
20.55 Футбол России
22.00 Х/ф «Черный гром»
00.10, 04.10 Хоккей. Чемпионат мира. 1/4 финала. Прямая трансляция из Словакии
02.35 Волейбол. Чемпионат России. Женщины. Финал
10.25 Технологии спорта

Четверг, 12 мая

11.00, 20.00 Все включено
12.00, 10.25 Спортивная наука
12.30, 15.15, 18.00, 00.35, 03.50, 06.35 Вести-Спорт
12.45, 17.40, 03.35, 07.45 Вести.ru
13.00, 15.30 Хоккей. Чемпионат мира. 1/4 финала. Трансляция из Словакии
18.15, 09.05 Моя планета
19.30 Рейтинг Тимофея Баженова. Законы природы
20.50 Х/ф «Ультрафиолет»
22.30 Х/ф «Бой насмерть»
00.55 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины. Финал. «Зенит-Казань» - «Динамо» (Москва). Прямая трансляция
02.45 Профессиональный бокс. Виталий Кличко (Украина) против Хуана Карлоса Гомеса (Куба)
04.10 Хоккей. Чемпионат мира. 1/4 финала. Прямая трансляция из Словакии
06.45 Top Gërl
08.00 Наука 2.0

Пятница, 13 мая

11.00 Все включено
12.00 Рейтинг Тимофея Баженова. Законы природы
12.30, 15.15, 18.00, 22.35, 03.45, 06.35 Вести-Спорт
12.45, 17.40 Вести.ru
13.00, 15.30 Хоккей. Чемпионат мира. 1/4 финала. Трансляция из Словакии
18.15 Рыбалка с Радзишевским
18.35, 22.50, 09.30 Футбол России. Перед туром
19.20, 10.25 Начать сначала
19.55 Спортивная гимнастика. Кубок мира. Прямая трансляция из Москвы
23.40 На чемпионате мира по хоккею
00.15 Спортивная гимнастика. Кубок мира. Трансляция из Москвы
03.15, 09.00 Вести.ru. Пятница
04.05 Вести-Спорт. Местное время
04.10 Хоккей. Чемпионат мира. 1/2 финала. Прямая трансляция из Словакии
06.45 Хоккей. Чемпионат мира. 1/2 финала. Трансляция из Словакии

Суббота, 14 мая

11.00 Моя планета
12.05, 15.05, 17.40, 23.40, 04.10, 07.15 Вести-Спорт
12.20 Вести.ru. Пятница
12.50, 15.25 Хоккей. Чемпионат мира. 1/2 финала. Трансляция из Словакии
15.20, 04.25 Вести-Спорт. Местное время
17.55, 07.55 Top Gërl
18.55 Спортивная гимнастика. Кубок мира. Прямая трансляция из Москвы
21.50 Футбол. Чемпионат Англии. «Блэкберн» - «Манчестер Юнайтед». Прямая трансляция
23.55 Футбол. Кубок Англии. Финал. «Манчестер Сити» - «Сток Сити». Прямая трансляция
02.10 Х/ф «Сквозные ранения»
04.35 Профессиональный бокс. Лучшие бои Дениса Лебедева и Роя Джонса
06.40 Рой Джонс. Перед боем
07.25 Индустрия кино
08.50 Футбол. Чемпионат Англии. «Блэкберн» - «Манчестер Юнайтед»

Воскресенье, 15 мая

10.50 Футбол. Кубок Англии. Финал. «Манчестер Сити» - «Сток Сити»
13.00, 15.05, 18.10, 04.25, 06.55 Вести-Спорт
13.15 Рыбалка с Радзишевским
13.30, 07.05 Моя планета
14.35 В мире животных с Николаем Дроздовым
15.20, 04.40 Вести-Спорт. Местное время
15.25 Страна спортивная
15.50 Индустрия кино
16.25 Х/ф «Тени прошлого»
18.20 Первая спортивная лотерея
18.25 Магия приключений
19.25 Футбол. Премьер-лига. «Амкар» (Пермь) - «Динамо» (Москва). Прямая трансляция
21.25 Футбол. Премьер-лига. «Зенит» (Санкт-Петербург) - «Рубин» (Казань). Прямая трансляция
23.55 Хоккей. Чемпионат мира. Матч за 3 место. Прямая трансляция из Словакии
02.20, 08.55 Футбол. Чемпионат Англии. «Ливерпуль» - «Тоттенхэм»
04.50 Волейбол. Чемпионат России. Женщины. Финал

КПКГ Свид. 14 №000935804. ОГРН 1061435054053

АЛСА-Кредит

С Нами надежно и удобно!

с. Намцы ул. Чернышевского,14 Тел.: 42-065

Только для членов КПКГ

Предлагаем размещение личных сбережений для получения стабильного высокого дохода.
Сберегательная программа:

Наименование программ	Годовая ставка	Минимальный срок, месяц	Пополнение
«СРОЧНЫЙ»	12	1	-
«СЕРЕБРЯНЫЙ»	24	3	+
«ПЕНСИОННЫЙ»	26	3	+
«АЛМАЗНЫЙ»	28	6	–
«ЗОЛОТОЙ»	30	12	–
«ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ПРОЦЕНТ»	22	12	-

- Возможность пополнения своего счета
- Высокая доходность при высокой надежности
- Широкий выбор программ
- Возможность снятия личных сбережений в дополнительных офисах в республике
- Индивидуальный подход каждому пайщику

Выдаем потребительские займы

- **Право досрочного погашения займа**

Доверие. Стабильность. Развитие.

ПОЛИТРУК ПОТАПОВ

Д.Е. Потапов 1912 с. Нам оройуонун Көбөкөн нэһилиэгэр Егор Матвеевич-Маппыанап уонна Александра Куприяновна Потаповтарга бастакы оҕонон төрөөбүтэ. Бииргэ төрөөбүттэрэ алтыа этилэр: Дмитрий, Прокопий, Николай-Ньуукка, Мария, Евдокия, Ульяна.

Дмитрий Егорович 1923-1926 сс. Намҥа начальнай оскуоланы бүтэрэн баран, Дьокуускайга Саха национальнай опытнай оскуолатын (ЯНОПШ) 7 группатын 1930 с. бүтэрбит. Салгыы финансовай техникумҥа үөрэммит. 1928 с. комсомолга, 1932 с. БСКП (б) кэккэтигэр киирбит. 1932 с. Москваҕа ВЦСПС иһинээҕи профсоюзнай хамсааһын үрдүкү оскуолатыгар үөрэххэ ыытыллыбыт уонна 1934 с. бүтэрбит.

Өссө оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан Дмитрий Егорович дойду общественнай-политическай олоҕор активнай кыттыыны ылара. 1929 с. Нам оройуонун үс нэһилиэгэр сир реформатын ыыппыт. Көбөкөҥнө икки колхоһу төрүттэспит. Финансовай техникумҥа үөрэнэ сылдьан партия сорудаҕынан бурдугу соҕотуопкалыыр хампаанньалары салайсыбыт. 1930 с. бэс ыйыттан балаҕан ыйыгар дылы төрөөбүт ороюуонугар райисполком инструкторын эбээһинэһин толорбут. 1930-1932 сс. үп уонна кооперативнай эргиэн үлэһиттэрин Саха сиригэр обкомун президиумун чилиэнинэн талыллан культмассовай сектор сэбиэдиссэйинэн үлэлээбит.

1932 с. компартия обкомуттан Алданҥа көмүһү хостуур Орочоон диэн бириискэҕэ мас үлэһиттэрин профсоюһун председателинэн үлэлии сылдьан үөрэҕэ суох буолууну утары күүстээх үлэни ыыппыт. Алдантан Москваҕа Үрдүкү партийнай оскуолаҕа үөрэххэ ыытыллан, бүтэрэн баран Москваҕа кыһыл көмүс уонна платина промышленноһын профсоюһун Киин Комитетын эппиэттээх инструкторынан үлэлээбит. Бу сылдьан партийнай документаны уларытыыны уонна партия кэккэтигэр бэрэбиэркэни барбыт. Ити кэмҥэ Серафима Ивановна диэн учуутал кыыһы кэргэн ылбыт. Кэргэнин Дьокуускайга аҕала сылдьыбыт. Кыыс, Дмитрий Егорович сэриигэ баран өлбүтүн кэннэ, дойдутугар Москваҕа төннүбүтэ. Онтон ыла кинини кытта туох да сибээс суох.

1936 с. партия Киин Комитета Д.Е. Потаповы БСКП (б) Саха сиринээҕи обкомугар үлэҕэ ыытар. Манна кини икки сыл обком пропагандаҕа уонна агитацияҕа отделын инструкторынан үлэлээбит. 1938 с. от ыйыттан Саха уобаластааҕы партийнай конференциятыгар обком чилиэнигэр кандидатынан талыллыбыт. Бу иннинэ тохсунньуга уобаластааҕы комсомольскай конференцияҕа ЫБСЛКС обкомун II секретарынан талыллан 1939 с. олунньутугар диэри үлэлээбит. Бу сыл кулун тутар 19 күнүгэр партия обкомун бюротун уураахынан 47 №-дээх боротокуолунан Д.Е.

Потапов Саха АССР Совнаркомун ис дьыалатын управляющайынан анаммыт.

1940 с. балаҕан ыйын 30 күнүгэр партия КК уполномоченнайын дьаһалынан САССР БСКП КК уполномоченнайын көмөлөһөччүтүнэн анаммыт. Бу үлэлии сылдьан кэккэ табаарыстар эккириэтиилэригэр түбэһэн, «Башарины көмүскэстэ» диэн улаханнык үтүрүллүбүт. Бу дааннайдар САССР КП обкомун архивын документтарыттан ылылыннылар.

Сэриигэ барыан иннинэ Дмитрий Егорович мин аҕабын, таайын Потапов Егор Куприяновичы ыҥыран ылан икки уостаах самыахтаах саатын бэлэхтээбит. 1941 с. бэс ыйын 20 күнүгэр үлэтиттэн босхолонон, Дьокуускай куорат ОРВК от ыйын 19 күнүнээҕи предписаниетынан икки ыйдаах сборга ыҥырыллыбыт. Сэриигэ барарыгар ийэтэ Александра Куприяновна, таайа Егор Куприянович уонна балыстара, быраата атаара бараары гыммыттарыгар, сойуолаһар дьонтон дьиэ кэргэнин араҥаччылаан, кэнники олохторугар ыарахаттар үөскүөхтэрин сэрэйэн, атаара киирбэттэригэр булгуччулаахтык модьуйбут. Дьоно санаалара буолбакка, Даркылаахха киирбиттэригэр борохуот номнуо ырааппытын эрэ көрөн хаалбыттар.

87-с противотанковай батальон политругунан сылдьан Дмитрий Егорович Потапов Усмань куорат иһин кырыктаах кыргыһыыга саллааттары атаакаҕа киллэриигэ өстөөх буулдьатыттан баа-һырбыт. Алтайскай кыраай Барнаул куорат госпиталыгар сытан 1942 с. сэтинньи 18 күнүгэр сэриигэ ылбыт баа-һыттан өлбүт, баһыаннай кылабыыһаҕа көмүллүбүт.

Розалия ПОТАПОВА,
Д.Е. Потапов балта

БУОЙУН УОННА САЛАЙААЧЧЫ

Халыҥ ханыы үүнэр-сайдар ыччаттаах Хамаҕатта дьоно-сэргэтэ Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр үлэлээн, олорон ааспыт үтүөкэннээх сэрии, тыыл, үлэ ветераннарын ахтан-санаан аахар тоҕоостоох кэммит буолла. Кинилэр бу бүгүҥҥү дьоллоох олохпутун түстээбиттэрэ. Ол чулуу , чахчы да Хамаҕаттаны Хамаҕатта оҥорбут дьоннорбутуттан биирдэстэрин, сэрии актыыбынай кыттыылааҕа, сэриитгэн кэлэн баран эйэлээх олоҕу чөлүгэр түһэриигэ туох баар күүһүн-кыаҕын ууран үлэлээбит Москвитин Николай Николаевич туһунан кылгастык ахтан аахарга холоннум. Билигин уоттаах сэриигэ сылдьыбыттар, тыылга үлэлээбит үтүөкэннээх дьоннорбут сыл аайы аччаан ахсааннаахтара эрэ хааллылар. Холобур, Москвитин Николай Николаевичы билэр дьон, бииргэ үлэлээбиттэр бу күннэргэ суоҕун кэриэтэ буоллулар.

Кини оҕо сааһа Хамаҕатта нэһилиэгин тыатыгар, мыраан үрдүгэр «Кыһыл Ыллык» колхуоска ааспыта. Москвитин Дьөгүөр Романович, Анастасия Алексеевна диэн быстар дьаданы ыалга Николай 1918 сыллаахха ыал бастакы оҕотунан күн сирин көрбүтэ. Оччолорго тиий-иммэт-түгэммэт буолан уолларын абаҕатыгар Москвитин Николай Романовичка ииттэрэ биэрбиттэрэ, онон иитиллибит аҕатын аатынан Николай Николаевич диэн буолбута. Бииргэ төрөөбүттэр үһүөлэр — быраата Москвитин Никита Егорович, балта Москвитина Анна Егоровна. Кинилэр Орто Алааска тэриллибит «Кыһыл Ыллык» артыал чилиэннэрэ буолан олох кыра эрдэхтэриттэн колхуос араас ыарахан үлэтигэр үлэлээннэр сэрии сылларыгар бөҕө тыылы үөскэтиһэн Кыайыыны чугаһытыспыттара.

Н.Н. Москвитин «Кыһыл Ыллыкка» председателлии олордоҕуна 1942 с. балаҕан ыйыгар армияҕа ыҥырыллыбыта. 1944 с. кулун тутар ыйга баа-һыран Харьков куоракка госпитальга сытан арыый да буоларын кытта дойдутугар ыыппыттара. Сэриигэ сылдьыбытын оччо-бачча ахтыбат, кэпсээбэт этэ. Бэрт ыйытыы күүһүнэн туох-ханнык быһылааҥҥа түбэспитин бэрт кыратык кэпсээбитэ. Кинини уоттаах сэрии бара турдаҕына Курскай Тоҕой туһаайыытынан Украинскай фронҥа 31-с дивизионҥа пулеметчыгынан анаабыттар. Онно биһиги чаастарбыт немецтэри чугутан эрэр кэмнэрэ этэ.

«Салгыы Кривой Рокка фронт линиятыгар сэриилэһэн барбыппыт. Бу куоракка немецтэр буомбалааһыннарыгар түбэспиппит, бу буомбалааһыҥҥа түбэһэн төбөбөр контузияламмытым. Ол кырыктаах кыргыһыыга киһи кулгааҕын кулукута туллар, сир титирэстээн олорор улахан буомбалааһыҥҥа түбэһэн күн-ый көстүбэт ыыс-быдан ортотугар түбэспиппит. Халлааҥҥа хабыр хапсыһыы саҕаламмыта. Онно 13 этибит, биһиги үрдүбүтүгэр буомба түспүтэ. Мин хайдах сыҕарыйбытым буолла, доҕотторум барахсаттар 12 киһи олорчу өлө сыталлара. Мин эрэ соҕотоҕун ордубутум», — диэн кэпсээбитэ.

Армияттан кэлээт, 1944 сылтан 1948 с. диэри сылгы табаарынай ферматыгар сэбиэдиссэйинэн үлэлиир. Оттон кинини сүрдээх тэрийэр-салайар дьоҕурдааҕын бэлиэтии көрөн Бурнашев Иван Николаевич бэйэтин оннугар Ленин аатынан колхуос председателинэн талларбыт улахан үтүөлээх. Кини ити курдук төрөөбүт-үөскээбит Хамаҕаттатыгар улахан колхуоһу салайар чиэскэ тиксибитэ. «Кыһыл Ыллык» колхуос дьоно актыыбынай үлэһиттэр этиларэ. Петрова Вера Петровна үлэтин иһин «Бочуот Знага» уордьан ылбыта, нэһилиэк сэбиэтин председателэ буолбута. Оттон Петрова Варвара Петровна «Кыһыл Ыллык» саҕаттан бухгалтер буолан, «Ленин» колхозка киирээт да бухгалтердаабыта. «Кыһыл Ыллык» колхуос чилиэннэрэ Ленин колхуоска биллэр-көстөр үлэһиттэринэн буолбуттара. Ол курдук Москвитин Егор (Мэтээллээх Дьөгүөр), кинилэ тэҥнэһэр үлэһит суоҕа. Илии хотуурунан от охсоругар Таатта улуу от охсооччута Кладкин Алексей курдук охсоро, ат хаамыытынан оту охсон барара. Маннык чулуу үлэһиттэрдээх буолан улахан хаһаайыстыбаны салайарыгар кыах үөскээбитэ. Ол курдук Хамаҕаттаҕа ферма үлэһиттэрэ Сидорова Фекла Васильевна В.И. Ленин уордьаннаах, Федорова Евдокия Ивановна Саха АССР депутата этэ. Бастыҥ ыанньыксыттар Авксентьева Гликерия Павловна, Овчинникова Софья Михайловна уордьаннаах дояркалар, биригэдьиир, Үлэ Кыһыл Знамя уордьаннаах Васильев Михаил Петрович I үүнэн тахсыбыттара. Суздалов Иннокентий Петрович, Касьянов Степан Николаевич курдук дьону көҕүлүүр талааннаах биригэдьиирдэр бааллара, хаһаайыстыбаны салайарга төһүү күүс буолаллара. Ынахтан элбэх үүтү ылар ситиһиллибитэ. Сиртэн туруктаах үүнүүнү ыларга кыах үөскээбитэ. В.И. Ленин аатынан колхуос хаһаайыстыба өттүнэн бөҕөргүүрүн Москвитин Николай Николаевич ситиспитэ. Ол курдук 1948-1952 сс., итиэннэ 1956-58 сс. үлэлээбит сылларыгар кини быһаччы салалтатынан сиртэн туорахтаах культура үүнүүтүн, сорох сылларга 20-лии центнер бурдугу хомуйа сылдьыбыттара. Ол саҕана колхуостаахтар дохуоттарын суотугар ыалларын эрдэ сэрэтэн тэлгэһэлэригэр автомассыынанан сиэмэлэрин куттарар этилэрэ. Бурдук ыһыытынан эрэ мунурдаммат этэ. Хортуоппуй, хаппыыста, турнепс ыһыытын эмиэ ыытара. Кини үлэлээбит сылларыгар маны таһынан хас кыһын аайы промышленноска үлэлиир дьоннорго Томмокко, Аллаах Үүнҥэ, Дьабарыкы Хайаҕа, Дьаанҥыга таһаҕас таһыытыгар ыраах аргыардаах айаҥҥа дьон бөҕөнү тэрийэн ыытара. Онно сырыыны кыайар Гоголев Никита Николаевич, Дорофеев Герасим Николаевич, Шапошников Ион, Семенов Семен Петрович о.д.а. сылдьаллара. Өссө кэнники сылларга кырымахтаах хара саһыл иитиллибитэ. Олох эрдэттэн сибиинньэ фермата баара.

Дьэ, быһатын эттэххэ, Николай Николаевич Хамаҕаттаны Хамаҕатта оҥорбута, аар-саарга аатырдыбыт миллионер В.И. Ленин аатынан колхуоһу атаҕар туруорбута. Бу барыта төһөлөөх сыратын ылбыта, өйүн-санаатын, күүһүн-уоҕун түмпүтэ буолуой? «Нам», «Комсомольскай» совхозтар үлэлээн тигинээн ааспыттара. Ол чахчы да буорах сытынан аҥалыйбыт буойун сэриилиит эйэлээх олоҕу тутууга албан аатырбыт салайааччы буолбутун туоһулуур.

Бөдөҥсүйбүт Ленин аатынан колхуос кэнниттэн Хатырыкка М.К. Аммосов аатынан колхуоска 1965-66 сылларга председатели солбуйааччынан, 1967-75 сс. старшай биригэдьиириэн, управляющайынан, наставнигынан таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Николай Николаевич кэргэнинээн Екатерина Даниловналыын 3 уол, 1 кыыс оҕоломмуттара.

Ити курдук таһаарыылаахтык үлэлиир сылларыгар Саха АССР Верховнай Советын депутатынан талыллан Верховнай Совет Президиумун чилиэнигэр тиийэ үүммүтэ. Кини, сэриигэ сылдьыбытын киллэрэн туран, Аҕа дойду Улуу сэриитин I степеннээх уонна Үлэ Кыһыл Знамя уордьаннарынан наҕараадаламмыта. Ленин 100 сылын, «Германияны Кыайыы иһин» мэтээллэри ылбытын таһынан 6 юбилейнай мэтээллэрдээх. Чахчы да саха саарына, Нам улууһун бочуоттаах гражданина биһиги туспутугар үлэлээн-хамсаан олорон ааспыта хаһан да умнуллуо суоҕа. Киһи киэнэ кэрэмэһэ, саха дьоһуннаах киһитин аата үйэлэргэ ааттана туруоҕа.

Г.С. КОКОРЕВ,
тыыл, үлэ ветерана,
Нам улууһун уонна Хамаҕатта бочуоттаах гражданина

ТААС БУОЙУН

Мин кэлэн турабын, эн иннигэр,
Бар дьонум мустубут
үөрүүлээх кэмигэр,
Бу Улуу Кыайыы өрөгөй күнүгэр
Сүһүөхпүн бокутан, төбөбүн төҥкөтөн.

Эн тураҕын мин иннибэр,
Бу кыракый томторум үрдүгэр,
Илиигэр автомат тутуурдаах
Таас буойун буолаҥҥын.

Эн анныгар суруктар —
Бу барыта аймахтар,
Инники кэскилбит иннигэр
Олохторун толук уурбуттар.

Эн анныгар суруктар —
Эдэркээн уоланнар,
Таас буойун буоланнар
Бу манна тураллар.

Эн сиэннэриҥ, хос сиэннэриҥ
Сибэкки тутуурдаах кэлэннэр,
Олоххо дьулууру биллэрэн
Кэс тылларын этэллэр.

Сүүһүнэн сылларга тэбиэҕэ
Эн таас сүрэҕиҥ,
Сүүһүнэн сылларга туруоҕуҥ
Сүүрбэлээх буойун буолаҥҥын.

Ким да умнуллубат,
Туох да умнуллубат...
Көлүөнэттэн көлүөнэҕэ
Бэриллэ туруоҕа.

Мин турабын эн иннигэр,
Бу Улуу Кыайыы күнүгэр,
Сүһүөхпүн бокутан,
Төбөбүн төҥкөтөн.

К.С. ИЛЬИН,
Бөтүҥ

Михаил Алексеевич Говоров 1925 с. алтынньы 10 күнүгэр Чурапчы улууһун Алаҕар нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 9 сааһыгар Чыаппара оскуолатыгар үөрэнэ киирбит. 4 кылааһы үөрэнэн бүтэрбит. Аҕата суох, тулаайах буолан, оскуолаҕа салгыы кыайан үөрэммэтэх. 1940 сылтан Чурапчы Алаҕар нэһилиэгин Ворошилов аатынан колхозка кыра быстах үлэҕэ ылыллар. 1941 сыл Нам улууһун Үөдэйигэр оттуу барар.

1942 сыл күһүн чурапчылары хоту көһөрүү буолар. Уоттаах сэрии, улахан кураан буолан, Чурапчы оройуонуттан Кэбээйигэ 17 колхоһу көһөрбүттэрэ. Онно кинилэр колхозтара эмиэ Кэбээйигэ көһөр буолбут. Кинилэри Граф Биэрэгиттэн борохуотунан илдьэн, Сииттэ туһаайыытыгар, биэрэккэ түһэрбиттэр. Колхозтаахтар Кыыл Бастаах уонна Булбаана диэн сирдэринэн балыктыы диэн олохсуйуттар. Онно Лаабыда диэн улахан күөлгэ кыһынын мунҥхалаан кыстаабыттар. Ас-үөл, таҥас-сап кырыымчык, тиийбэт кэмнэрэ этилэр.

1943 с. хоргуйан өлө сыһан, саас сир хараарбытын кэннэ, «дойдубар» диэн, Нам Үөдэйигэр төннөр. Манна Буденнай аатынан колхозка үлэҕэ киирэр. Ол сылдьан 1944 с. Армияҕа ыҥырыллар. Мобилизацияланыаҕыттан Илин фроҥҥа, Читинскэй уобалас Соловьевскай диэн тимир суол станциятыгар, Монголия кыраныыссатыгар сулууспалыыр. Ол сырыттаҕына, 1945 с. атырдьах ыйын 9 күнүгэр саллаат Михаил Говоров Японияны утары сэриигэ кыттыбыта.

Рядовой Михаил Говоров Монголияны туораан Манчжуриянан Кытай сиригэр Чифын куорат хайысхатынан өстөөҕү урусхаллаһан барбыта. Кини сэрии күннэригэр Кытай сиригэр уот кураанҥа уута суох куураайы истиэпкэ сатыы айанныыр эрэйин-мунун көрсүбүтэ.

Ити курдук Япония армиятын урусхаллаһан, 1945 с. балаҕан ыйыгар Кыайыы күнүн көрсүбүтэ. Сэрии бүтэн Кытай Мугден уонна Харбин куораттарын таарыйан, Амур өрүһү туораан Советскай Союзка төннүбүттэрэ. Ити кэлэн ис сулууспаҕа салгыы сылдьыбыта. Онно Япония байыаннай билиэннэйдэрин харабыллааһыҥҥа кыттыбыта. Михаил саллаат армияҕа уопсайа 6 төгүрүк сыл сулууспалаан, дойдутугар этэҥҥэ төннүбүтэ.

1950 с. Нам улууһугар Үөдэйгэ кэлэн Буденнай колхозка үлэҕэ киирэр. 1953-1973 сылга диэри тохтоло суох 20 сыл биригэдьиириҥэн үлэлээбитэ. Кини биригэдьиирдии сылдьан үлэ тэрээһинигэр араас уларыйыылары киллэрбитэ, үлэни табатык тэрийэрэ. Ол курдук 1956 с. ынахтан ньирэйи араарыыны, ынах ноһуомун хотон иһиттэн оҕуһунан тиэйэн таһаарыыны, урут түннүгүнэн илиинэн эһэр этилэр, ынаҕы ойбоҥҥо ыытан уулатар этилэр, ону уларытан көлөнөн уу баһан буочукаҕа сүөкэтэн, ынаҕы хотон иһигэр уулатары олохтообута.

Михаил Алексеевич салайар биригээдэтэ «Нам» совхоз үрдүнэн куруук инники кирбигэ сылдьара. Ойоруоҥҥа бастаабыта. Биригээдэ сүөһүтэ 800 төбөҕө тиийэ улааппыта. Онтон 350-ча ыанар ынах баар буолбута, 24 доярка үлэлээбитэ. Тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын ылыы үрдээбитэ. Сайын саамай ынах үүттүрйэр кэмигэр 2 тоннаттан ордук үүтү ыыллара. Ол саҕана «эдэр уолаттар — фермаҕа» диэн ыҥырыы тахсыбыта. Эр дьон фермаҕа ыанньыксытынан үлэлии кэлбиттэрэ. Дмитрий Тимофеевич Аргунов, Роман Николаевич Шестаков курдук чулуу үлэ маяктара баар буолбуттара.

М.А. Говоров дьонун-сэргэтин туһугар элбэх үрүҥ-хара көлөһүнүн тохпута таах хаалбатаҕа. Саха республикатын Верховнай Советын Президиумун, Нам ойоруоннуаҕы комсомол комитетын Бочуотунай грамоталарынан, РСФСР тыа хаһаайыстыбатын «Социалистическай куоталаһыы кыайыылааҕа» знагынан, «Бочуот Знага» уордьанынан наҕараадаламмыта. Кэлин 1999 с. киниэхэ «Нам улууһун бочуоттаах гражданина» аат иҥэриллибитэ. Улуу Кыайыыны уһансыбытын туоһулуур элбэх наҕараадалардаах: «Японияны Кыайыы иһин» мэтээл, Аҕа дойду сэриитин II степеннээх уордьана, Улуу Кыайыы юбилейнай мэтээллэрэ.

Кини Чурапчы улууһун хоту көһөрүү кыттыылааҕа. 1980 с. персональнай пенсияҕа тахсыбыта. Ол эрээри үлэни кыайбат буолуор диэри совхоз араас бытархай үлэлэригэр үлэлээбитэ. Ол курдук, сыарҕа, күрдьэх, ньирэй уйатын оҥороро. Биһиги күндү аҕабыт 2006 с. муус устар 15 күнүгэр олохтон барбыта. Тыыннааҕа буоллар, Кыайыы 65 сылын 85 сааһыгар үөрэ-көтө көрсүбүт буолуо этэ.

Ийэ дойдуларын өстөөхтөн көмүскээн хорсуннук сэриилэспит, үлэ фронугар бэриниилээхтик үлэлээбит, дьолбутун түстэ-эбит ытык дьоммутугар махтал тылларын аныыбыт. Кинилэр Албан аатта хаһан да умнуллубатын.

Кыыһа Т.М. ФЕДОТОВА (ГОВОРОВА), Үөдэй

Саха саллаата өстөөҕү эккирэтэн кыраныысса таһыгар эмиэ кыргыспыта. Европа норуоттарыгар бырааттыы илиитин ууммута, 1945 сылга өстөөх арҕаҕар — Берлиҥҥэ Кыайыы былааҕын анньыспыта. Олортон биирдэстэрэ мин хаан-уруу киһим, хос эһэм Яков Павлович Жирков буолар.

1941 сыл атырдьах ыйын 3 күнүгэр бастакы хомуурга 7 киһи сэрии саамай оргуйар үөһүгэр бараргa бэбиэскэ туппута. Арбын нэһилиэгиттэн барыта (военкомат даанайынан) 60-ча киһи уоттаах сэриигэ барбыта.

Нэһилиэк сэриигэ атаарбыт буойуннара дойду араас муннуктарыгар тиийбиттэрэ. Холобур, Иванов Прокопий Иннокентьевич Сталинградтааҕы гвардейскай мотострелковай дивизия автоматнай ротатыгар сэриилэспитэ. Иванов Иннокентий Николаевич Арҕааҥы фроҥҥа Волховскай, 2-с Прибалтийскай уонна Ленинградскай фроннарга кыттыыны ылбыта. Соловьев Илья Петрович Ленинград блокадатын тоҕо көтүүтүгэр кыттыбыта. Кыайыы өргөһүн үөрэччи туппутунан Берлин куораты ылсыбыт Жирков Яков Павлович — мин хос эһэм.

1942 сыл от ыйыгар мин хос эһэм аармыйаҕа ыҥырыы туһунан бэбиэскэ туппута. Эһэм оччолорго 44 сааһыгар үктэммит аҕамсыйа барбыт киһи этэ. Түөрт оҕотун, иэримэ дьиэтин хаалларан Ийэ дойдутун көмүскүү аттаммыта. Оҕолоро барахсаттар «түргэнник төннөөр» диэн сайыһа хаалаахтаабыттар. Тулаайах хаалбыт оҕолору Колесова Екатерина Потаповна көрөн-истэн киһи гынаттаабыт.

Хос эһэбин сэриигэ (булчут удьуора баһыйдаҕа) автоматчигынан анаабыттар. Кини сэрии толоонугар бэргэн ытааччы быһыытынан биллибит. Ону «1942 с. бэс ыйыттан 1944 с. бэс ыйыгар диэри 1243-с стрелковай полка стрелога», «1944 с. бэс ыйыттан алтынньыга диэри 196-с саппаас стрелковай полка стрелога» диэн докумуоннарга суруктар туоһулуллар. 1943 с. эһэм баһыран госпитальга киирбитин туһунан сурук кэлбит. Уопсайа сэриигэ сылдьан биэстэ баһыран кыа хаанын тохпут.

Хос эһэм Советскай Союз территориятын босхолоһон, Чехословакияны ыраастаһан, Германияҕа тиийэн Берлин куоракка Кыайыы кытыастар кыһыл былааҕын ыйаспыта.

Сэриигэ хорсун, бойобуой сырыытын бэлиэтэ — алта мэтээли түөһүгэр кылырдата иилинэн кэлбитэ буолар. «Хорсунун иһин», «Бойобуой үтүөлэрин иһин», «Кенигсберы ылыы иһин», «Праганы босхолоһун иһин», «Берлини ылыы иһин», «Германияны кыайыы иһин» — ити барыта хос эһэм Яков Павлович сэриитэн илдьэ кэлбит наҕараадалара. Биэс төгүл баһыран, хаанын тоҕон ылбыт бойобуой алта мэтээлэ билигин улуус музейыгар үйэ-саас тухары ууруллан сытар.

1985 с. Арбын сельсоветыгар интэриэһинэй сурук кэлбит. Сургу Калининскай уобалас Оленинскай оройуонун Оленино дэриэбинэ оскуолатын кыһыл суолдьуттара суруйбуттар. Сурукка бастакы гвардейскай танковай биригээдэ рядовойа Жирков Яков Павлович 1943 сыллаахха тохсунньу 1 күнүгэр өлбүтүн, Калининскай уобалас Оленинскай оройуонун Тархово дэриэбинэ кылабыыһатыгар көмүллэ сытарын туһунан суруллар уонна аймахтара кимнээҕин ыйыталаспыттар.

Биһиги оскуолабыт оччотооҕу кыһыл суолдьуттара эһэбит сэриитэн тыыннаах кэлэн, 1972 с. өлбүтүн туһунан кылгас ис хоһоонноох биллэрии сурук суруйбуттар да, харда сурук кэлбэтэх.

Күннэй БУГАЕВА,
Арбын орто оскуолатын 10-с кыл. үөрэнээччитэ

Кэпсэнэр чахчылар аан дойдуну долгуппут, Россияны бүттүүнүн иннии сыспыт суостаах-суодаллаах сэрии аҕай иннинэ, сэрии үлүскэннээн турдаҕына, сэрии бүппүтүн да кэннэ салҕана турбуттара. Билигин күннээҕи олох кыһалҕаларыгар баһыйтаран умнууга киирэн эрэр, муннуҥ сынтарыйар, эт бэйэҥ элэйэр, сыаҥ сууйуллар айанын туһунан Хамаҕатта нэһилиэгин Ленин аатынан колхоһун чилиэнэ Семенов Семен Петрович тугу кэпсиир этэй?

«Ама да ааспытын иһин, — диирэ кини, — ыарахан күннэр этилэр. Оччотооҕуга Саха сиригэр көмүс хостуур бириискэлэр саҥа арыллан, кинилэр үлэһиттэригэр аһыыр астарын, туттар тэриллэрин тиэрдэргэ колхуоспут председателэ Бурнашев Иван Николаевич дьаһалынан 120 аттаах, 20 таһаҕасчыттаах, биригэдьиирдээх уонна повардаах, 1941 сыл сэтинньитигэр Верхоянскайга айаннаабыппыт. Аҥардас Батамаайыттан 15 хонук айан этэ. Суол тибиитэ, күн тохтоло суох тыал куугуна, буурҕа хаары хайаттан тамнааһына, аргыардаах тымныыта армияҕа барбыт дьону солбуйан кэлсибит кырдьаҕастары ордук кыайбыта. Онуоха эбии суолга тардыллан, хонук сиригэр хойутаан кэлэн, ол түүн таһырдьа сыарҕаҕа хоноруҥ. Ити майыарынан биир кырыныыга Верхоянскайга 42 т таһаҕас, оттон кыс устата түөртэ кырынан 168 т 4 цн илтибит. Биһиги 1941-1943 сс. Верхоянскайга көмүс хостуур үлэһиттэргэ 504 т таһаҕас, оттон кыс устата түөртэ кырынан 168 т 4 цн илтибит. Биһиги 1941-1943 сс. Верхоянскайга көмүс хостуур үлэһиттэргэ 504 т таһаҕаһы 120 атынан 32 айанныыт таспыппыт. 1943-1950 сс. Аалларах Үүҥҥэ айанныыр сорудаҕы толорбуппут. Сэрии будулҕана уонна кини содуллара хапчайан 108 атынан 27 айанньыт барбыппыт, 1281 т аһы-үөлү, араас туттар тэриллэри хаста да кырынан тиэрдибиппит.

Бу дойдуга айан араас моһоллоро, кыһарҕаннара хас эмэ төгүл элбээҕэ. Ол иһигэр анал аатта-аах-суоллаах, кутталлаах, утуу-субуу кэлэр сирдэр кэтэһэллэр. Маҥнай «Атырдьах» диэн хонук сиргэ 30 км устата суолгун күүстээх тыал көстүбэт гына тибэн иһэр. Маныаха ат күүһэ-күдэҕэ эстэр. Онтон «Сиикэй уу» көһүтэр. Манна хас күн аайы аллараттан уу тахсан сүүрүгүрдэр. Онтуҥ баара-суоҕа 3 см халыҥнык тоҥор. Таһаҕастаах ат чараас мууһу дьөлүтэ тирэнэр. Бэйэҥ, таһаҕаһыҥ ууга буккуллар. Үрэх ортотугар таһаҕаһы сүөрэн чэпчэтии, сүгүү-көтөҕүү, кырыныы, онтон хат тэҥнээһин буолар. Аны «Силлиэтэн» кэлэр. Тулаҥ куугунуу турар тыалтан тимир буочуканы тохтоло суох охсор курдук лиҥкиниир. Хапчаан сиргэ айыллыбыт буолан, бу сир тыалын күүһэ туохха да тэҥнэммэт. Тоҥон, титирээн, айаҥнын салгыырга холонноххуна, силлиэ иһиирэ-иһиирэ аттары, таһаҕастары хайа сирэйигэр үнтү кулуур. Төрдүс дьулаан айан — «Сэттэ дабаан». Бу туруору хайаны 14 км устата дабайаҕын. Манна саамай кыахтаах аттар киһи өйөбүлүнэн, көмөтүнэн эрэ чыпчаалга тиийэллэр. Мөлтөх ат аара сытынан кэбиһэр. Таһаҕаска 1-2 куулу хаалларан баран, 5-6 куулу бэйэҥ сүгэн дабайаҕын, хаста эмэ кырынаҕын.

Хайа күлүгэр чэй сыыһа оргутунан, аһаан, сынньана түһэн баран 5 км тубус-туруору хайаны таҥнары түһэргэр бэлэмнэнии кытаанаҕын оҥоруохтааххын. Кэлгиэлэри чиҥэтии, аттар иһэхтэрин туурадыы, түүлэрин тарааһын, эбиэс сиэтии, боккуобаларын ыраастааһын, кэтэрдиллибит сыалдьалары хомуукка сыныйан күүскэ тардыы, олгуобуйалар быаларын бөҕөргөтүү, дугалары солбуйуу — таҥнары түһүү оһуобай бэлэми ирдиир. Түһүү суол кэтитэ баарасуоҕа балтараа сыарҕа. Ат сэмэйин, кыахтааҕын, киһи тылын, сүбэтин чөрбөйөн истигэнин талан бастатаҕын. Түһүү дабайыытааҕар быдан кутталлаах. . Сыарҕа охтубакка, ат мөхсүбэккэ, саахала суох түһүү — улахан дьол».

Дьэ, маннык эрэйдээх уонна кутталлаах айаҥҥа дьахталлар эмиэ айаннаһаллара. Көбөкөн «Коминтерн» колхоһуттан 6 сыл устата Охотскайынан, Аалларах Үүнүнэн сэрии бүтүөр дылы таһаҕас тиэйсибит, сайынын атыттар курдук эмиэ илиитин хара үлэттэн араарбатах, кыһынын 3-4 көлөнөн күннэтэ от тиэйбит Федотов Семен Семенович кинини кытта бииргэ алдьархайдаах аас-туор, өлүүлээх-сүтүүлээх кэмнэргэ айаннаспыт Необутова-Пестерева Варвара Егоровнаны, Макарова-Рехлясова Марфа Егоровнаны, Потапова Мария Васильевнаны, Куличкина Христина Петровнаны олус истиҥник саныыр.

Салгыы ыар, мускуурдаах айаҥҥа доҕордоспут дьахталлар кэпсииллэр: «Биһиэхэ бу айаҥҥа диэн судаарыстыба биир солкуобайы көмөлөспөтөҕө, айан усталаах туоратыгар аһыыр аспытын, өйүөбүтүн бэйэбититтэн илдьэрбит.Кыайыы түргэнник кэлэригэр, сэрии хаһан да хатыламматын туһугар бэйэни харыстаммакка оҥоһуллубут үлэбит, олохпут иһин элбэх грамоталары, 1941-1945 сс. Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр килбиэннээх үлэ иһин мэтээл туппуппут».

Моой, Верхоянскай, Аалларах Үүн айанныттарын ытыылаан, үлэлэрин сыаналаан «Мэҥэ Тааска» Хамаҕатта, II Хомустаах, Көбөкөн нэһилиэктэрэ испииһэктээн киллэрбиттэрэ хайҕаллаах суол.

В. ШАПОШНИКОВА, Нам с.

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — **41496**; ; бухгалтерия — **41141**; факс — **41141**; редакционнай- издательскай ситим —**41332**

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Э сиэли» хаһыат редакцията» государственнай учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ сокуоннарын тутуһуну контуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетын СР региональнай управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПИ №19-0428.**

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйы . Редакцияҕа киирбит суруктар төннөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.**

***“ЭҢСИЭЛИ”* - Нам улууһун хаһыата.**
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложнай уул. 4.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

«Э сиэли» хаһыат РИС талылынна, та ылынна уонна бэчээттиир сыаҕар бэчээттэннэ.
Аадырыһа: Нам сэл. Заложная уул. N4
Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лиис
Көҥүл сыананан атыыланар
Индексэ — 54889. Тираһа — 2332
Бэчээккэ илии баттаныытын графига — 12:00 ч. 6.05.2011 с.
Бэчээккэ илии баттанна —11:20 ч. 6.05.2011 с.